

УДК 336; 338

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2026-15-26>**Химич І. Г.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2728-2007>

Iryna Khymych

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Крупка А. Я.

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1600-4076>

Andrii Krupka

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Винник Т. М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8390-3613>

Tetiana Vynnyk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Владимир О. М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1244-101X>

Olha Vladymyr

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Чура С. В.

викладач математики Відокремленого структурного підрозділу,
Тернопільський фаховий коледж
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4603-0316>

Svitlana ChuraTernopil Professional College of
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

FINANCIAL AND ECONOMIC TRENDS OF NATIONAL BUSINESS: TRANSFORMATION OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY DURING THE WAR

***Анотація.** Дослідження щодо функціонування національного бізнесу у воєнний час крізь призму трансформації підприємницької діяльності є життєво важливим елементом економічної підтримки. Тенденції національного бізнесу демонструють надзвичайну стійкість, що сформувалася та підтримується завдяки процесам адаптації та характеризується подальшою загальною трансформацією. Український бізнес відображає унікальну стратегію адаптації до сучасних умов функціонування, спричинених воєнним станом. Сьогоднішній світ бізнесу є надзвичайно динамічним, постійно супроводжується викликами та ризиками, які вимагають від підприємців безперервного розвитку та адаптації. Однак, національний бізнес не лише дає якісну відповідь на такі загрози, а й перетворює їх на унікальні можливості, однією з яких є підтримка національної економіки на основі допомоги Збройним Силам України. У цій статті досліджуються особливості фінансово-економічних тенденцій підтримки та подальшого розвитку національного бізнесу з позиції трансформації підприємницької діяльності в умовах війни в країні. Представлено найважливіші векторні*

стратегії адаптивності та подальшої підтримки бізнес-діяльності на 2026 рік: 1) стратегія радикальної економії; 2) стратегія статичної стійкості; 3) стратегія масштабування діяльності. Проаналізовано, що діяльність фізичних осіб-підприємців (ФОП) відображає різні тенденції змін: протягом 2022-2024 років динаміка рівня ділової активності схилилася до переважання відкриттів; проте з початку 2025 р. почало переважати закриття бізнесу. Загальна сума податків, сплачених ФОП за три роки повномасштабної війни в країні, склала 126 млрд. грн. Встановлено, що перебіг війни, насамперед через тривалі мобілізаційні процеси, спричинив суттєві зміни у гендерному розподілі в бізнесі: за 2021 р. частка жінок у бізнесі становила 51,30 %; за 2022 р. – 48,10 %; за 2023 р. – 57,40 %; за 2024 р. – 60,80 %; за 2025 р. – 60,60 %. Дослідження показує, що діяльність національного бізнесу у воєнний час відбувається у високодинамічному адаптивно-турбулентному режимі, для якого характерні: зовнішні та внутрішні міграційні процеси, високий рівень дефіциту робочої сили, наявність «тіньових» економічних процесів, поява нових статей витрат (підтримка ЗСУ, допомога внутрішньо переміщеним особам, волонтерство тощо), енергетичні шоки та руйнування інфраструктури (житлової, логістичної, виробничої тощо). Попри певні негативні тенденції та деяку спадну динаміку фінансово-економічних показників та індексів, стан підприємництва в країні все ж відображає подальше ефективне впровадження адаптивно-трансформаційних механізмів та достатній рівень стриманих майбутніх ділових очікувань. Ці фактори сприятимуть як помірному сприйняттю нових військових викликів, так і поступовому відновленню життєдіяльності держави в майбутньому.

Ключові слова: бізнес; національний бізнес; підприємництво; індекс активності бізнесу; ділова активність; інвестиції; кадрові ресурси; податкові надходження.

Abstract. The study of the functioning of national business during wartime from the perspective of entrepreneurial activity transformation is a vital element of economic support. National business trends demonstrate extraordinary resilience, formed and maintained through adaptation processes and characterized by further overall transformation. Ukrainian business reflects a unique strategy of adaptation to the current operating conditions caused by martial law. Today's business world is extremely dynamic, constantly accompanied by challenges and risks that require continuous development and adaptation from entrepreneurs. However, national business not only provides a high-quality response to such threats but also turns them into unique opportunities, one of which is supporting the national economy through the support of the Armed Forces of Ukraine. This article explores the specifics of financial and economic trends in supporting and further developing national business from the perspective of transforming entrepreneurial activity under the conditions of war in the country. The most important vector strategies for adaptability and further support of business activities for 2026 are presented: 1) radical economy strategy; 2) static resilience strategy; 3) activity scaling strategy. It is analyzed that the activity of sole proprietorships (FOPs) reflects various trends of change: during 2022-2024, the dynamics of business activity levels leaned towards a predominance of openings; however, from the beginning of 2025, the closure of businesses began to prevail. The total amount of taxes paid by sole proprietorships during the three years of full-scale war in the country amounted to UAH 126 billion. It was found that the course of the war, primarily due to ongoing mobilization processes, caused significant changes in the gender distribution in business: in 2021, the share of women in business was 51.30 %; in 2022 – 48.10 %; in 2023 – 57.40 %; in 2024 – 60.80 %; in 2025 – 60.60 %. The study shows that the activity of national business during wartime occurs in a highly dynamic adaptive-turbulent mode, characterized by: external and internal migration processes, a high level of labor shortage, the presence of «shadow» economic processes, the emergence of new expenditure items (support for the Armed Forces of Ukraine, assistance to internally displaced persons, volunteering, etc.), energy shocks, and the destruction of infrastructure (residential, logistical, production, etc.). Despite certain negative trends and some downward dynamics of financial and economic indicators and indices, the state of the country's entrepreneurship still reflects the further effective implementation of adaptive-transformational mechanisms and a sufficient level of restrained future business expectations. These factors will contribute to both a moderate perception of new military challenges and the gradual restoration of the state's life and activities in the future.

Keywords: business; national business; entrepreneurship; business activity index; business activity; investments; human resources; tax revenues.

Постановка проблеми. Сьогоднішні тенденції щодо розвитку й діяльності національного бізнесу країни, що функціонує в затижних умовах воєнного стану відображають позицію надзвичайної стійкості, що сформувалася й утримується на основі адаптаційних процесів, а також характеризуються подальшою трансформацією, що зумовлена наявною динамічністю зовнішнього й світового бізнес-середовища загалом.

Не дивлячись на те, що країна живе та працює в надзвичайно важких умовах війни, що спонукають на значні масштаби витрат, все ж підприємництво продовжує безупинно розвиватися, демонструючи при цьому як високий рівень лідерських позицій, так і достатній рівень власної стійкості тощо. Адже, враховуючи існуючі умови нестабільності й непрогнозованості, великий відсоток бізнесу здійснив переорієнтацію власної моделі поведінки (діяльності), відкоректування фінансово-економічної як стратегії й тактики, так і власне фінансової стратегії та політики, що значно посприяло втриманню позицій та подальшому пристосуванню до нестійкого середовища функціонування в цілому.

Сучасний світ бізнесу є надзвичайно динамічним, що постійно супроводжується викликами й ризиками, що, у свою чергу, вимагає від підприємців невпинного розвитку та адаптації. Проте, національний бізнес не тільки якісно відповідає на такого роду загрози, він перетворює їх на особливі унікальні можливості, одними із яких є підтримка економіки держави на основі підтримки Збройних сил України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо особливостей фінансово-економічних тенденцій національного бізнесу на основі трансформації підприємницької активності в умовах війни здійснювали такі вчені-науковці як: Александров Б. [1], Андрушків І.П. [2], Григоренко Ю. [3], Дюк А. [4], Матішинець В.М. [2], Лучишин С.І. [2], Намлієва Н. [5], Полторацька О. [7], Чаланов В. [4], Яценко Л. [10] та інші. Дана тематика є досить актуальною в теперішніх бізнес-умовах невизначеності, що відображає її багатовекторність дослідження та аналізування загалом.

Так, зокрема, науковець Александров Б. [1] у своїх дослідженнях значну увагу акцентував на існування певних сил кореляційного зв'язку, що є між етапом власне розвитку малого та середнього бізнесу в країні

й динамікою створення нових робочих місць в державі загалом.

Науковці Андрушків І.П., Матішинець В.М. та Лучишин С.І. [2] в своїх працях проводили оцінку щодо сучасного стану малого підприємництва в державі та описували основні виявлені проблеми щодо його розвитку на перспективу, а саме: досліджували нормативно-правову базу, що регулює стан діяльності малого підприємництва в країні; визначали роль малого бізнесу щодо формування й розвитку економіки України; аналізували сучасний стан малого підприємництва й визначали основні проблеми щодо його функціонування; обґрунтовували перспективи та можливості щодо напрямів для подальшого розвитку малого бізнесу в країні.

Вчені Дюк А. та Чаланов В. [4] у своїх дослідженнях висвітлили та конкретизували суть й важливість підприємництва з таких позицій як: розмір, основні проблемні аспекти його функціонування, аналіз щодо можливих шляхів покращення умов його здійснення на майбутнє тощо.

Науковиця Намлієва Н. [5] представила власні дослідження щодо стану суб'єктів підприємництва, які працюють в, так званому, стані перманентної нестабільності, проаналізувала фактичну їх кількість згідно структурованого поділу й видами діяльності, а також деталізувала наявні проблеми щодо підприємницької діяльності в умовах війни в державі.

Дослідниця Полторацька О. [7] провела узагальнення й систематизацію щодо сучасного стану розвитку малого бізнесу в країні на основі оцінки наявних та можливих викликів, а також представила ряд ймовірних перспектив щодо його розвитку.

Мета статті. В даній статті представлено особливості щодо фінансово-економічних тенденцій підтримки та подальшого розвитку національного бізнесу з позиції трансформації підприємницької активності в умовах війни в країні.

Для досягнення мети дослідження виокремлено такі цілі:

1) дослідження стану щодо діяльності, розвитку та адаптації національного бізнесу в умовах війни протягом 2022–2025 років;

2) аналіз ефективності функціонування національного бізнесу на основі динаміки результатів показника «Індекс активності бізнесу» від 2020 р. до початку 2026 р.;

3) оцінка особливостей діяльності ФОП в умовах воєнного стану як однієї із важливих складових підтримки національної економіки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що саме підприємництво підтримує економіку країни за будь-яких умов її функціонування. І хоча, український бізнес відображає значну й унікальну стратегію адаптації й пристосування до наявних умов діяльності, що викликані воєнним станом в країні за досить значний період, все ж помітна деяка негативна тенденція до його закриття. Проте, також варто і зазначити про існування перемінних бізнес-умов, що пояснюються наявністю та виникненням певних чинників, що мають як позитивні аспекти (різного роду стратегії, концепції, міжнародна допомога тощо), так і негативні – збільшення рівня загроз (тимчасова окупація, виведення з ладу електрообладнання, знищення

об'єктів бізнесу, нестача працівників та ін.). Всі ці моменти якраз і забезпечують як підтримку для майбутньої діяльності бізнесу, так і сприяють його закриттю або ж переформатування й адаптації до функціонування за наявних нових умов кризи та невизначеності.

За існуючої ситуації стає досить помітно, що економіка країни починає демонструвати певні ознаки, які вказують на, так зване, «проїдання фінансових ресурсів», а також і поступовий перехід на рівень «передкорпоративна олігополізація» [3; 8; 9], з якої найбільша перевага належить великим бізнесам та великим гравцям із адміністративною підтримкою.

Справді, національний бізнес невпинно та безперервно пристосовується й адаптується, й значно навчився «виживати» та «працювати» в режимах постійних тривоги, нескінченного стресу й невизначеності, однак дослідження 2025 р. його діяльності відображають деякі занепокоєння [3; 8]. Передусім, варто відмітити існуючі головні тенденції щодо бізнесу станом на початок 2026 р., що включають наступну інформацію:

1) рівень ділової активності: на початок 2026 р. у діяльності національного бізнесу прослідковується деякий спад активності (нижче 70,00%–90,00 % від минулих результатів обсягів), у зв'язку із чим рівень завантаженості робочих потужностей скоротився до значення 52,40 % [8]; до одних із основних індикаторів щодо виникнення такої ситуації відноситься наявність значного дефіциту електроенергії для бізнесу, що виник після обстрілів енергосистеми країни [3];

2) рівень кадрового дефіциту: даний показник все ще зазнає спаду та вважається досить критичним чинником негативного впливу на діяльність бізнесу; станом на початок 2026 р.: 100,00 % опитаних керівників національного бізнесу, який розташований на півдні країни, вважають цей фактор найголовнішою своєю проблемою [3]; 74,00 % від опитаного бізнесу країни вважають його значною проблемою; 21,00 % керівників національного зазначають його як частковий; в загальному, кадровий дефіцит в Україні справді є на рівні критичного, адже, приблизно в 75,00 % підприємств виникла гостра проблема щодо пошуку необхідних фахівців та працівників; серед основних причин щодо такої ситуації – значний рівень мобілізаційних процесів у державі; постійне внутрішнє переміщення громадян у середині країни в наслідок воєнних дій (загрози обстрілів, окупація територій тощо), незникаюча масова еміграція населення (переважно молодого й активного працездатного віку) за кордон [10];

3) рівень інвестиційних надходжень й стан кредитування: однією із ключових державних програм підтримки національного бізнесу була та залишається програма «Доступні кредити 5–7–9 %», яка від початку свого застосування (2022 р.) змогла залучити більш як 500 млрд. грн. й довела свою ефективність протягом 2022–2025 років та продовжує свою місію й на далі [3];

4) AI-інструменти: станом на кінець 2025 р. 75,00 % опитаних керівників національного бізнесу заявили, що планують застосовувати й впроваджувати штучний інтелект (ШІ) для оптимізації бізнес-процесів, планування закупівель, покращення маркетингової та організаційної складових бізнесу [8];

5) бізнес-очікування від держави: серед найбажаніших очікувань національного бізнесу є такі як –

подальша боротьба з корупцією та корупційними процесами (60,00 % від опитаних); вдосконалення судової реформи (54,00 %); підтримка достатнього рівня економічної стабільності в державі [3; 8].

У зв'язку із такими наявними негативними тенденціями, найважливішими векторними стратегіями щодо адаптивності та подальшої підтримки діяльності й функціонування бізнесу на 2026 р., варто виділити наступні, а саме [8; 9]:

1) стратегія радикальної економії: пов'язана із тим, що керівники більш як 9,00 % від всього національного бізнесу запланували здійснити, так зване, скорочення щодо своєї діяльності;

2) стратегія статичної стійкості: більше третини керівників національного бізнесу планують в своїй діяльності зуміти втримати власні наявні позиції всіма можливими способами;

3) стратегія масштабування діяльності: понад 43,00 % керівників національного бізнесу заявили на власні досить обережні сподівання щодо здійснення масштабування діяльності, проте, на умовах покращення бізнес-ситуації в державі в загальному.

В цілому, бізнес-прогноз на 2026 р. щодо можливостей збереження й розширення підприємницької діяльності [8] виглядає наступним чином:

1) 14,90 % керівників національного бізнесу планують активне розширення й розвиток своєї діяльності, адже, для цього в них є все необхідне ресурсно-матеріальне забезпечення;

2) 43,40 % керівників національного бізнесу вбачають можливості щодо розширення свого бізнесу тільки за умов, якщо ситуація в країні значно покращиться тому, що власних резервів й ресурсів на ефективну та успішну реалізацію таких цілей не вистачає;

3) 32,30 % керівників національного бізнесу фокусуються на збереження та підтримку наявних власних бізнес-позицій, що сформовані ще з минулого періоду;

4) 9,40 % керівників національного бізнесу запланували істотно скоротити власну діяльність у зв'язку із кризовими умовами невизначеності, що негативно

позначилися на їх внутрішньому середовищі функціонування.

Також, одним із способів визначення рівня активності національного бізнесу є оцінка щодо зміни результатів Індексу активності бізнесу (UBI, Ukrainian Business Index).

На рис. 1 відображено динаміку результатів показника «Індекс активності бізнесу» починаючи від жовтня 2020 р. (криза через пандемію) та до березня 2026 р. (початок п'ятого року ведення війни).

Станом на березень 2026 р. результат показника «Індекс активності бізнесу» склав 32,9 пунктів (загалом 100 пунктів), що засвідчує на песимістичне налаштування бізнесу після пережитого досить важкого періоду (2025 р.).

Важливим елементом цього дослідження щодо змін в підприємницькому секторі є оцінка діяльності ФОП, яка відображає різноманітні тенденції зміни. Так, зокрема протягом 2022-2024 років динаміка рівня ділової бізнес-активності свідчила в сторону переважання відкриття ФОП, особливо за 2023 р., що відображає застосування ефективної адаптивної стратегії бізнесу держави, який працює в умовах війни і, як наслідок, кризи. Ситуація змінилася в негативну сторону від початку 2025 р., саме в цей період почалося переважання закриття бізнесу над його відкриттям.

Взагалі, протягом 2025 р. більше, ніж 95,00 % закритого бізнесу країни припадає саме на ФОП, що вказує на досить високий рівень вразливості мікробізнесу до наявних регуляторних та зовнішніх, і, як наслідок, й внутрішніх чинників, які можуть значно негативно впливати як на їх діяльність частково, так і взагалі призвести, в підсумку, до закриття.

Для великого бізнесу зберігається позитивний баланс між як їх закриттям, так і їх відкриттям. Тому, можна вважати, що підприємництво почало відображати певні зміни в напрямі зменшення самозайнятості й сприяє посиленню ролі щодо більш стійкіших організаційних бізнес-форм.

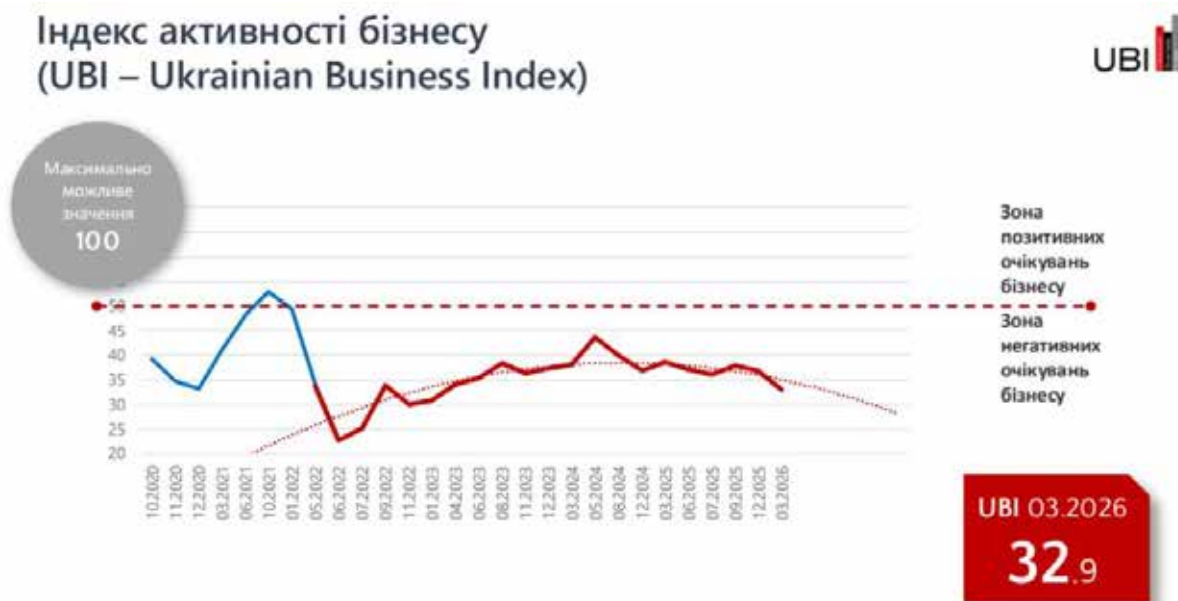

Рисунок 1 – Динаміка результатів показника «Індекс активності бізнесу» за 10.2020–03.2026 роки, пункти

Джерело: дані взято із джерела [8]

Що ж стосується географічного розподілу власне підприємницької активності, то тут чітко проглядається регіональна нерівномірність, на яку спричинив значний вплив хід воєнних дій в країні. Так, західна частина країни та Київська область вважаються відносно безпечними територіями, тому саме тут спостерігається найбільша концентрація впровадження та реалізації різноманітних бізнес-ініціатив, адже, тут також є доступність ринкових сегментів та інфраструктурних об'єктів. В той же час, у Донецькій, Луганській, Харківській, Херсонській, Запорізькій, які є прифронтовими областями, переважає значне закриття бізнесу, адже, тут наявний дуже високий та постійний рівень загрози обстрілів і, як наслідок, значних руйнувань житлової, виробничої та логістичної інфраструктури, що спричинює внутрішню міграцію населення, а також, із врахуванням цього, тут є певне обмеження за державними та донорськими програмами підтримки [6].

Тому, дана ситуація сформувала певні структурні диспропорції між регіонами країни. Так, в тих містах, які є більш безпечними для проживання, спостерігається значне концентрування як підприємницьких, так й інвестиційних ресурсів загалом, а також там є ефективніший рівень розвитку й адаптації бізнесу, а в тих, де є наявним більший та критичний рівень ризику, досить помітним є систематичне зменшення фінансового й економічного потенціалу.

На рис. 2 відображено зміни, що відбувалися із ФОП в Україні протягом 2021 – початку 2026 років.

Із представленої інформації, помітна наявність досить змінних тенденцій щодо функціонування ФОП в умовах різного роду криз. Це й зрозуміло, адже, кожен із кризових періодів приносив для бізнесу різноманітні як можливості, так і загрози. Всі ці моменти з одного боку сприяли як адаптації та трансформації бізнесу до нових умов діяльності, так і змушували закриватися.

Так, за 2021 р., в умовах пандемії, в країні вели діяльність 1997030 підприємців. За цей час було відкрито 23931 ФОП, а закрито – 23210 штук, тобто переважало створення бізнесу (721 од. або 3,11 %), відносно його ліквідації. Протягом 2022 р. ситуація щодо функціонування ФОП в країні зазнала значних змін. Проте, не дивлячись, що це період початку повномасштабних воєнних дій, в країні працювало 2012810 ФОП, що є більше від 2021 р. на 15780 од. (0,79 %). Крім цього, було здійснено відкриття 11951 ФОП, закрито – 12843 од., зрозуміло, що в цей час відбулося переважання закриття над їх відкриттям (-891 од. або -6,95 %), адже, це залежало від низки чинників, а саме від: територій, які зазнали окупації; сфери діяльності; мобілізаційних дій; міграційності населення тощо. Значна підтримка національного бізнесу на основі державних програм посприяла втриманню його бізнес-позицій на перспективу. Так, за 2023 р. в країні вже налічувалося 2084995 од. активних ФОП, відкрилося 16365 од., закрилося – 6628 од., тобто перевага надавалася створенню нового бізнесу (9737 од. або 146,91 %). Протягом 2024 р., не дивлячись на те, що ситуація для ведення бізнесу дещо ускладнювалася, кількість активних ФОП зростала та склала, в підсумку, 2163179 од., відкрилося 8903 од., закрилося – 22061 од. За 2025 р. ситуація була наступною: активних ФОП було 2172638 од., відкрилося 15575 од., закрилося 30343 од. Станом на 01.01.2026 р. активних ФОП залишалось на рівні 2177479 од., відкрилося – 7854 од., закрилося – 3013 од.

На рис. 3 представлено особливості щодо гендерного розподілу бізнесу країни, на стан якого вплинула як наявність повномасштабної війни, так і пов'язані із нею мобілізаційні процеси в країні.

Із наведених даних видно, що хід війни справді спричинив, в основному через невинні мобілізаційні процеси, досить значні зміни щодо гендерного розподілу в бізнесі: починаючи від 2023 р. частка жінок, що

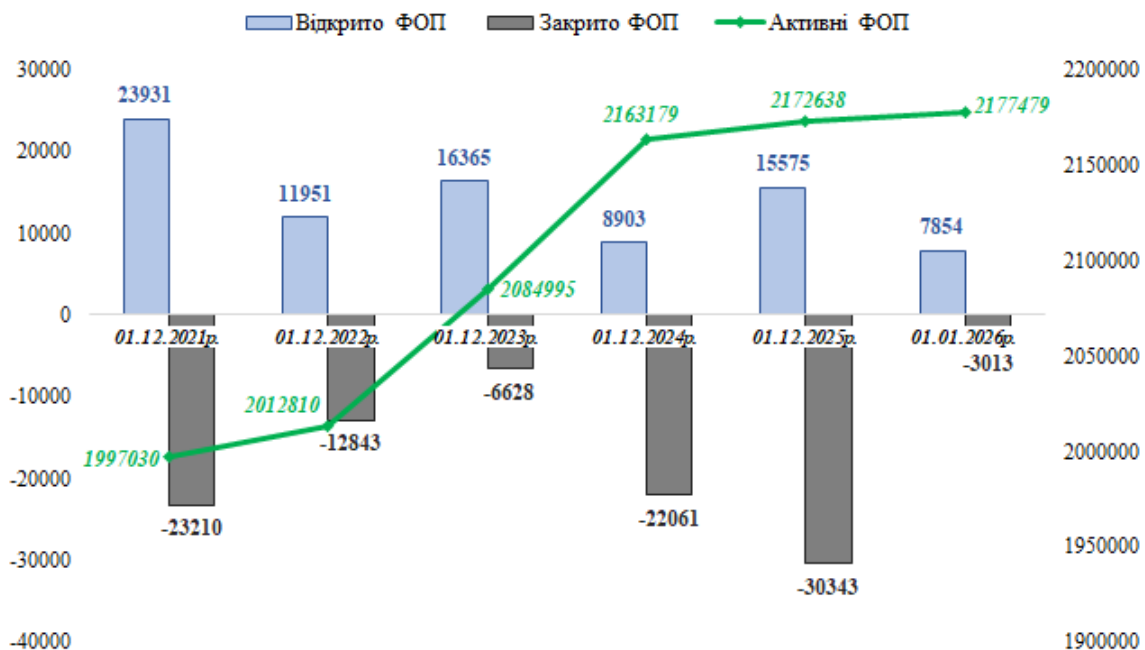

Рисунок 2 – Динаміка змін щодо діяльності ФОП протягом 2021 – початку 2026 років, кількість

Джерело: сформовано авторами на основі даних [9]

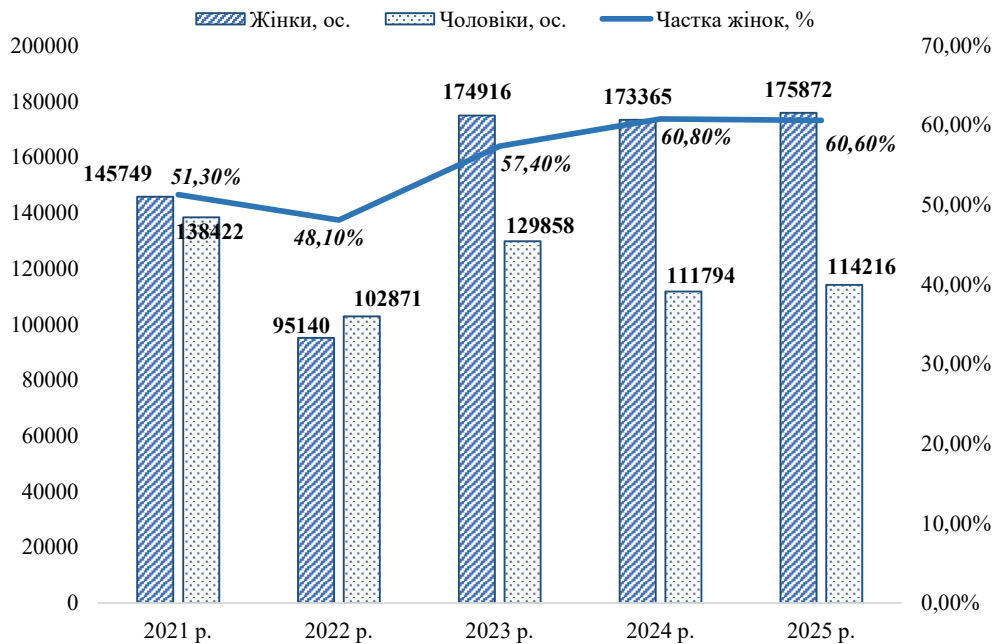

Рисунок 3 – Динаміка змін щодо гендерного розподілу ФОП протягом 2021–2025 років

Джерело: сформовано авторами на основі даних [9]

задіяні в підприємстві, є доволі значною – більше половини. Так, за 2021 р. частка жінок у бізнесі складала 51,30 %; за 2022 р. – 48,10 %; 2023 р. – 57,40 %; 2024 р. – 60,80 %; 2025 р. – 60,60 %.

Сума сплачених податків ФОП за три роки наявності повномасштабної війни в країні склала 126 млрд. грн. загалом. Також, потрібно зауважити, що значення суми єдиного податку, що сплачується бізнесом має тенденції до зростання, за винятком 2022 р. Результати надходжень від єдиного податку є наступними [9]: 2021 р. – 34813166653 грн. (\$ 1275207570); 2022 р. – 32888193132 грн. (\$ 890796130); 2023 р. – 38004915045 грн. (\$ 1000592775); 2024 р. – 55148664195 грн. (\$ 1313063433); 2025 р. – 59884966041 грн. (\$ 1409058024). Сума надходжень, отриманих за 2025 р. є більшою в порівнянні із результатом надходжень 2022 р. в 1,7 рази. (59,9 млрд. грн. та 34,8 млрд. грн., відповідно).

Підсумовуючи вище викладене, варто зауважити про те, що не дивлячись на всі негативні тенденції та деяку спадну динаміку фінансово-економічних показників та індексів, все ж згідно бізнес-прогнозів, стан підприємства держави відображає подальшу ефективну реалізацію адаптаційно-трансформаційних механізмів й достатній рівень стриманості майбутніх бізнес-очікувань, що сприятимуть як помірному сприйняттю нових воєнних викликів, так і забезпеченню поступового відновлення життя й діяльності держави на майбутнє.

Висновки. На даний час, бізнес-світ вступив в значну й безповоротну фазу динамічності й трансформаційності, що пояснюється глобальними змінами, та яка тягне за собою не тільки надзвичайно потужні виклики, ризики та загрози, але й надає безліч унікальних та неповторних можливостей для підприємницького розвитку, росту та необхідного вдосконалення, які так необхідні для опанування сучасного конкурентного бізнес-середовища.

Економіка України, починаючи від початку 2022 р., зазнала величезних й колосальних змін, адже, за увесь цей час бізнес країни працює та розвивається в умовах невизначеності та непрогнозованості, що виникли внаслідок війни в країні.

Однак, не дивлячись на те, що діяльність національного бізнесу відбувається в умовах війни в країні та знаходиться в досить динамічному адаптаційно-турбулентному режимі, який характеризується: зовнішніми та внутрішніми міграційними процесами, високим рівнем дефіциту необхідних кадрів, наявністю «тіньових» економічних процесів, виникненням нових витратних позицій (допомога ЗСУ, допомога ВПО, волонтерство тощо), енергетичними шоками, руйнуваннями інфраструктури (житлової, логістичної, виробничої тощо), а також й на наявність досить значних й вагомих загроз та викликів, все ж підприємницька діяльність суб'єктів господарювання в Україні станом на початок 2026 р. характеризується оптимістичними прогнозами.

Бібліографічний список:

1. Александров Б. Роль малого та середнього бізнесу у створенні робочих місць в Україні. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 79. С. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-89>
2. Андрушків І.П., Матішинець В.М., Лучишин С.І. Малий бізнес в Україні: нормативне забезпечення та сучасний стан розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2025. № 2 (9). С. 80–92. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2025.02>
3. Григоренко Ю. (05.01.2026) Український бізнес демонструє переважно негативні очікування на 2026 рік. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/ukrainskyj-biznes-perevazhno-demonstruie-nehatyvni-ochikuvannia-na-2026-rik/>

4. Дюк А., Чаланов В. Малий та середній бізнес в Україні: стан, тенденції, та виклики під час дії воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 74. С. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-95>
5. Намлієва Н. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 2 (47). С. 150–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-22>
6. Підприємництво в умовах війни: тенденції відкриття і закриття бізнесу в Україні (16.09.2025). URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/entrepreneurship-in-wartime-trends-in-business-start-ups-and-closures-in-ukraine>
7. Полторацька О. Розвиток малого бізнесу в Україні: сучасні виклики та перспективи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 4 (80). С. 118–125. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-80-118-125>
8. Український бізнес у березні 2026 року: огляд результатів дослідження (16.03.2026). URL: <https://cid.center/analytics/business-survey-in-march-2026/>
9. ФОПonomika. Економіка українських фopів в реальному часі (10.03.2026). URL: <https://opendatabot.ua/open/foponomics>
10. Яценко Л. (07.05.2025) Дефіцит робочої сили в Україні та внутрішні резерви його скорочення. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/defitsyt-robochoyi-syly-v-ukrayini-ta-vnutrishni-rezervy-yoho>

References:

1. Aleksandrov B. (2025) Rol maloho ta serednoho biznesu u stvorenni robochychh mist v Ukraini [The role of small and medium businesses in jobs creation in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 79, pp. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-89>
2. Aadrushkiv I., Matyshynets V., Luchyshyn S. (2025) Malyy biznes v Ukraini: normatyvne zabezpechennia ta suchasnyi stan rozvytku [Small business in Ukraine: regulatory support and current state of development]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika" – Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, vol. 2 (9), pp. 80–92. DOI: <http://doi.org/10.23939/semi2025.02>
3. Hryhorenko Yu. (2026, January 5) Ukrainskyi biznes demonstruie perevazhno nehatyvni ochikuvannia na 2026 rik [Ukrainian business shows mostly negative expectations for 2026]. Available at: <https://gmk.center.ua/infographic/ukrainskyj-biznes-perevazhno-demonstruie-nehatyvni-ochikuvannia-na-2026-rik/>
4. Diuk A., Chalanov V. (2025) Malyy ta serednii biznes v Ukraini: stan, tendentsii, ta vyklyky pid chas dii voiennoho stanu [Small and medium businesses in Ukraine: status, trends, and challenges during martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 74, pp. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-95>
5. Namliieva N. (2023) Osoblyvosti pidpriemnytskoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Features of business activity under the conditions of marital state in Ukraine]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable Development of Economy*, vol. 2 (47), pp. 150–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-22>
6. Pidpriemnytstvo v umovakh viiny: tendentsii vidkryttia i zakryttia biznesu v Ukraini [Entrepreneurship in wartime: business opening and closing trends in Ukraine] (2025, September 16). Available at: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/entrepreneurship-in-wartime-trends-in-business-start-ups-and-closures-in-ukraine>
7. Poltoratska O. (2025) Rozvytok maloho biznesu v Ukraini: suchasni vyklyky ta perspektyvy [Small business development in Ukraine: current challenges and prospects]. *Vcheni zapysky Universytetu "KROK" – Science Notes of KROK University*, vol. 4 (80), pp. 118–125. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-80-118-125>
8. Ukrainskyi biznes u berezni 2026 roku: ohliad rezultativ doslidzhennia [Ukrainian business in March 2026: research results overview] (2026, March 16). Available at: <https://cid.center/analytics/business-survey-in-march-2026/>
9. FOPonomika. Ekonomika ukrainskykh fopiv v realnomu chasi [FOPonomics. The economy of Ukrainian sole proprietors in real time] (2026, March 10). Available at: <https://opendatabot.ua/open/foponomics>
10. Yatsenko L. Defitsyt robochoi syly v Ukraini ta vnutrishni rezervy yoho skorochennia [Labor shortage in Ukraine and internal reserves for its reduction] (2025, May 7). Available at: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/defitsyt-robochoyi-syly-v-ukrayini-ta-vnutrishni-rezervy-yoho>

Стаття отримана: 07.04.2026

Стаття прийнята: 20.05.2026

Стаття опублікована: 26.06.2026